

**KULTURMILJÖUTREDNING VÄG 62,
DELEN LIKENÄS-DALBY**

OBJEKT 728222

**DALBY SOCKEN, TORSBY KOMMUN,
VÄRMLANDS LÄN**

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte och metod	1
Fornlämningar och bebyggelse	1
Kulturhistoriskt intressanta objekt och miljöer	3
Sammanfattning	6
Referenser	6
Tekniska och administrativa uppgifter	6
Objektbeskrivningar	7
Bilagor	8

Kulturmiljöutredning

Vägplanering för väg 62 avsnittet vid Dalby kyrka, Dalby socken, Torsby kommun.

Inledning

Inför en planerad ombyggnad av väg 62 från Likenäs till Norra Persby, Dalby socken, har personal från Värmlands Museum fått i uppdrag av vägverket att utföra en kulturmiljöutredning.

Ansvarig för utredningen har varit landsantikvarie Per-Olof Millberg. Den arkeologiska fältinventeringen och analysen har utförts av antikvarie Hans Olsson. Inventeringen av byggnadsmiljöerna har utförts av antikvarie Lena Magnusson. Rapporten har sammanställts av Hans Olsson och Lena Magnusson.

Fältarbetet utfördes under maj månad 1995.

Utredningsområdet återfinns på Topografiska kartans blad 13 C NO och 13 C SO och Ekonomiska kartans blad 13 C 4j, 13 C 5j och 13 C 6j.

Syfte och metod

Syftet med utredningen har varit att utreda hur kulturmiljön längs den planerade vägen påverkas. I utredningen ingår att fastställa om fornlämningar och kulturhistoriskt intressanta miljöer berörs. Utredningen syftar till att vara ett underlag för att kunna fastställa om vidare antikvariska åtgärder behöver vidtagas.

I utredningen ingick arkivstudier i Värmlands Museums arkiv, en genomgång av Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister och kartstudier på Lantmäteriets kontor i Karlstad. Specialinventering av kulturhistoriskt intressanta objekt och fornlämningar har utförts i fält.

Under rubriken "Kulturhistoriskt intressanta objekt och miljöer" redovisas de aktuella objekten och hur ett planerat vägbygge skulle påverka dessa. Utredningsområdet redovisas på topografiska kartan i skala 1:50 000 och objekten redovisas på ekonomiska kartan i skala 1:10 000.

Fornlämningar och bebyggelse

Utredningsområdet ligger i den del av Värmland som är bland landskapets fornlämningstätaste. Fornlämningarna utgörs till största delen av fångstgropar för älg. De flesta av dessa fångstgropar ligger på höjderna ovanför Klarälven och den nutida bebyggelsen. I områdena öster om Likenäs finns en av länets största ansamlingar av fångstgropar.

Bosättningsmönstret i Klarälvdalen med närområden är relativt outforskat. Från lösfynd av stenartefakter vet vi att människor har bott i områdena längs Klarälven allt sedan äldsta stenåldern. Fornlämningar i form av fångstgropar, järnframställningsplatser och sätrar indikerar att man har fortsatt att bebo dessa områden under så väl bronsåldern som järnåldern. De byar och gårdar som finns i dag har i flera fall medeltida belägg. Likenäs, Uggenäs, Långav och Persby har alla skriftliga belägg sedan 1503. Vi vet däremot inte när dessa gårdar/byar har etablerats och inte riktigt var de eller deras eventuella föregångare har legat. Olika namnformer antyder att en fast bondebebyggelse till stora delar har etablerats någon gång under medeltiden. En medeltida kyrkklocka och medeltida dopfont finns från någon av föregångarna till Dalby kyrka.

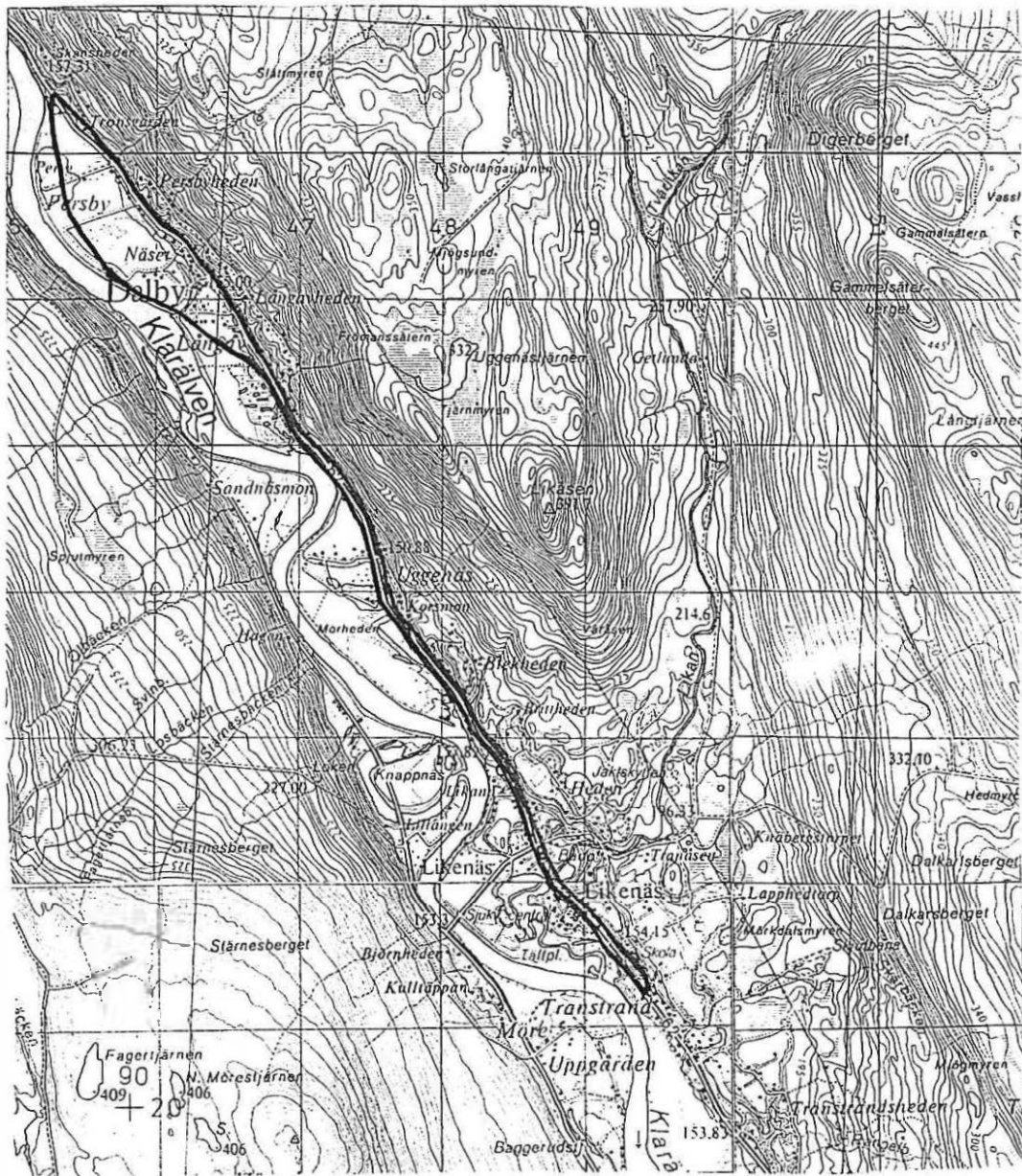

Fig 1. Karta i skala 1:50 000 med utredningsområdet markerat.

Människorna som levit här har under en lång tidsföljd kombinerat vanligt jordbruk med sätersdrift, jakt, fiske och järnframställning. Troligen har man haft sina fasta boplatser i dalgången men vi vet inte var dessa har varit lokaliserade. Vi har inga synliga lämningar i form av gravar eller husgrunder som kan ge oss ledtrådar. Klarälvens lopp ändrar sig och den ständiga erosionen skapar svårigheter när det gäller att försöka spåra dessa äldre bosättningar då vi inte vet när olika uddar och näs bildats. Det finns flera möjligheter att spåra äldre bosättningar. Arkeologiska utredningsgrävningar, fosfatanalyser och pollenprover är några av de möjligheter som finns. Ett pollenprov skulle kunna ge viktig information om närområdets växthistoria. På så sätt skulle man kunna få svar på när människorna först börjat omvandla sin omgivning.

Dagens samhällen ligger på en lång, smal rad längs Klarälvens serpentinlopp. Här finns flera byggnader som är markerade på Hembygdskartan från 1883-95 och på äldre kartmaterial. Karaktäristiskt är de större gårdarna/byarna i dalgången. Mellan dessa och älven ligger tillhörande åker- och betesmark. Öster om gårdarna och i skogskanten finns eller har funnits en stor koncentration av torp. Större delen av dessa torp har tillkommit under loppet av 1800-talet. Flera av dessa finns kvar i dag men de allra flesta har försvunnit. Av de byggnader som inte längre finns kvar kan även backstugorna nämnas. Dessa låg främst i byarnas utkanter.

Bland de befintliga byggnaderna finns några exempel på äldre timrade bodar och loftgångsbodar. De flesta är dock tillkomna under 1900-talet. Många av bostadshusen har agrar anknytning med de faluröda uthusen placerade intill. Det finns också flera byggnader från seklets början som har ett formspråk som mera liknar stadens byggnader med skyltfönster i bottenvåningen och lägenheter på andra våningen. Här finns också stora byggnader i två våningar som har karaktären av tjänstemannabostadäder. Även flera representanter för egnahemsbebyggelsen finns. Dessa mindre bostadshus ligger ofta grupperade om två-tre byggnader intill varandra och med snarlika utseenden. I anslutning till vägen finns också på många håll jordkällare av olika storlekar.

I Dalby ligger kyrkan som är ritad av Bror Almqvist och uppförd 1926-28. Den har en av landets högsta trätorn och är en vacker siluett i landskapet. Här har tidigare funnits lasarett och läkarbostad, affärer, flera gårdar och många torp.

I Likenäs som är nästa samhälle längs den slingrande Klarälven finns i det äldre kartmaterial bla ett Tingshus. Då vi närmar oss vägkorsningen mitt i byn har vi hamnat i centrum. Här finns både Konsum, ICA, post och bank.

Kulturhistoriskt intressanta objekt och miljöer

I utredningsområdet finns inga lämningar som i dagsläget säkert kan sägas vara lagskyddade fornlämningar. Som framgår av texten ovan finns dock en rad problemformuleringar för denna del av Värmland. Det gäller bosättningens etablering, var dessa boplatser har legat och hur och när det nutida landskapet har bildats. Det finns också andra platser och lämningar som har kulturhistoriskt värde. De som nämns här nedan berörs direkt av de angivna vägalternativen. De flesta av dessa finns inte kvar i dag men de kan ändå ge en bild av bebyggelsen och kommunikationerna i äldre tid.

På ägan Persby 1:51 finns en plats med tradition, **RAÄ 561**. Traditionen säger att det här stått en björk under vilken en skatt skall vara nergrävd.

Norr om Dalby kyrka finns uppgifter om en sentida ödegård, **RAÄ 507**. Uppgifterna är hämtade från lokalbefolkningen. Gården skall ha hetat Långavmon. På platsen finns i dag inga synliga lämningar.

RAÄ 509 och **510** utgörs av uppgifter om torplämningar. Dessa har inte gått att återfinna vare sig vid Fornminnesinventeringen eller vid utredningen.

På ägan 1:69, SSV om kyrkan är RAÄ 511. Här skall det enligt uppgift funnits en sentida ödegård. Gården skall ha hetat Håg. Vid bygget av kyrkogården skall man ha använt stenar från en källare tillhörande gården. På platsen finns inga synliga lämningar.

Vid älven, på ägan Långav 1:86 finns en grund efter ett uthus samt en väg ner till älven (här benämnd **A**). Troligen har det här funnits en lastageplats. Grunden är troligen lämningen efter ett mindre förrådshus. Invid finns i dag en förrådsbod som har liknande dimensioner.

RAÄ 450 består av en uppgift om milstolpe vilket visar att dagens vägsträckning funnits i åtminstone hundra år. Tyvärr saknas uppgift om vad som stod på milstolpen.

RAÄ 437 och 438, väster om Blekheden utgörs av uppgifter om milstolpe respektive backstuga. Ingen av dessa finns kvar i dag.

RAÄ 236 på ägan Likenäs 1:202 utgörs av uppgift om en torplämning. Stugan skall vara flyttad och i dag står en verkstad på platsen. På andra sidan vägen har det stått en milstolpe, RAÄ 516.

RAÄ 544 en bit söder om ovan nämnda lämning utgörs av uppgift om ett sentida gästgiveri. På platsen finns inga synliga lämningar.

Vid Dalby berör de båda vägalternativen områden som skulle kunna innehålla fornlämningar. Dessa skulle kunna utgöras av såväl förhistoriska boplatser som historiska bebyggelseämningar utan idag synlig markering ovan mark. I dagsläget vet vi inte om sådana boplatser finns eller när det nuvarande landskapet tillblivit. Sannolikheten att äldre boplatslämningar påträffas var som helst mellan älven och höjderna i öster får bedömas som stor. Detta innebär att om den planerade vägen byggs kan det bli aktuellt med vidare antikvariska åtgärder.

Den av vägverket markerade korridoren för breddning av väg 62 kommer delvis att beröra befintlig bebyggelse varav vissa byggnader är kulturhistoriskt intressanta. Bland de kriterier som brukar anges för kulturhistoriska byggnader kan tex ålder, arkitektoniska värden, och originaliet nämnas. Byggnaden kan också ha ett högt kulturhistoriskt värde om den tex representerar en speciell tid eller ett särskilt fenomen.

I norr finns två gårdsanläggningar med bostadshus och uthus av ålderdomlig karaktär, nämligen **Beng** och **Tronsgården** (här benämnda **B** och **C**). Båda gårdarna finns på den nytryckta hembygdskartan från 1883-95, men torde vara betydligt äldre.

Längre söderut finns enstaka byggnader med kulturhistoriskt värde tex **Norra Persby 1:78**, (här benämnt **D**) och **Södra Persby 1:47**, (här benämnt **E**). Till denna gård liksom till Södra Persby 1:22, 1:26 hör stora uthusbyggnader som ligger med gavlarna mot vägen. De visar tydliga spår av den agrara anknytningen gårdarna har och har haft.

Södra Persby 1:71, (här benämnt **F**) utgörs av en stor byggnad med frontespis, till denna hör en stor falurödflygelyggnad som innehållit bostäder. På det äldre kartmaterialet kallas denna fastighet för läkarbostaden. Byggnaden som på den äldre kartan är markerad med "Lazaret" låg något söder härom, men är idag borta.

Söder om kyrkan, på höjdsträckningen öster om vägen, finns fem bostadshus nämligen **Långav 1:92, 1:77, 1:93, 1:42 och 1:42** (här benämnt **G**) som alla troligen härrör från 1900-talets början. De flesta har karaktären av torpbebyggelse.

Syd-väst om kyrkan finns en rad av fyra egna hem **Långav 1:57, 1:58, 1:59 och 1:60** (här benämnda **H**). En något äldre byggnad ligger i samma rad. Till samtliga dessa fastigheter hör en långsmal bit mark som sträcker sig parallellt i syd-västlig riktning längs Klarälven. Egna hems bebyggelsen har visserligen genomgått smärre förändringar men de ursprungliga intensionerna är fortfarande tydligt avläsbara.

Mitt på den äldre fastighetens åker ligger en gammal **ängslada** på Långav 1:92 (här benämnd **I**). Ängsslador var tidigare ett vanligt inslag i landskapsbilden men idag finns endast ett fåtal kvar. Ladan kan vid en eventuell ny vägsträckning väster om Dalby vara hotad. Helt säkert är att en om denna nya vägsträckning blir av så skärs landskapet sönder och den naturliga anknytningen mellan byggnaderna, åkermarken och Klarälven försvinner. Detta gäller i lika stor utsträckning för det område norr om Dalby där en eventuell ny västräckning också skall göras. Här finns inga direkt berörda byggnader av högt kulturhistoriskt intresse. Det handlar däremot om sambandet mellan bebyggelsen, åkermarken och Klarälven som då helt försvinner.

Vid **Långav 1:72** finns ett timrat härbre (här benämnt **J**)

Uggenäs 1:71 (här benämnt **K**) består av ett vitmålat bostadshus i två våningar och med diverse tillhörande uthus av äldre karaktär, bla ett timrat härbre.

Likenäs 1:216 (här benämnt **L**) utgör ett av de få exemplen på funkisbyggnader i detta område.

Fastigheten **Likenäs 1:139** (här benämnd **M**) består av två stora byggnader och några uthus. Det norra av dessa är en fd affär som innehållit två affärslokaler och lägenheter på andra våningen. Byggnadens exteriör är inte nämnvärt förändrad sedan byggnadstiden vid 1900-talets början. Idag är byggnaden tom och något nött av tidens tand, men den skulle kunna gå att få mycket fin. Till fastigheten hör också ett bostadshus från samma tid i två våningar. Detta är välhålllet med bevarande av det äldre utseendet.

På andra sidan om vägen finns ett bostadshus, **Likenäs 1:122** (här benämnt **N**) troligen från 1920-talet. Även det välhålllet och med den äldre exteriören bevarad.

Det gamla tingshuset **Likenäs 1:39** (här benämnt **O**) har på senare tid restaurerats och är numera bostadshus.

Likenäs 1:42 (här benämnd **P**) är en typisk villa från 1920-talet med ett brant sluttande takfall och fönster där den övre delen är småspröjsad. Tyvärr har byggnaden klätts med en lockpanel som målats med en brun lasyr. Detta överensstämmer inte med byggnader från den tiden.

Vid avfarten mot sjukhemmet ligger ett litet torp på den västra sida. Byggnaden ligger på fastigheten **Likenäs 1:42** (här benämnt **Q**)

På **Likenäs 1:279** finns ett av de äldsta byggnaderna i detta hemman (här benämnt **R**). Det är en timrad byggnad i 1 1/2 plan med lockpanel på andra våningsplanet. Byggnaden är uppfört på platsen i början av 1900-talet, men är troligen äldre.

En frikyrkobyggnad på **Likenäs 1:134** (här benämnd **S**) ligger på den östra sidan om vägen. Byggnaden ser ut att stå oanvänd men det korsförsedda tornet på den norra gaveln vittnar om dess tidigare användning.

Detta är en uppräknig av de byggnader som ligger i direkt anslutning till den planerade vägomdragningen och som anses ha ett kulturhistoriskt värde, större eller mindre, som man bör ta hänsyn till vid de planerade vägarbetena. Det är emellertid samtliga byggnader i området som berättar hela historien om Norra och Södra Persby, Dalby och Likenäs och de människor som bott där. Vägen, den nuvarande Rv 62, byggdes enligt uppgift vid 1800-talets mitt och kring denna har bebyggelsen vuxit fram. Några kanske måste rivas vid breddningen av vägen, om inte så kan vägen komma mycket nära.

Den fastighet som berörs av det västra alternativet vid Dalby och som då måste rivas har inget högre kulturhistoriskt värde.

Sammanfattning

Klarälvdalen med närområden tillhör ett av Värmlands fornlämningstätaste områden. Fornlämningarna utgörs främst av fångstgropar men även av sätrar(fäbodan) och järnframställningsplatser. Dessa lämningar samt fynd av stenartefakter visar att människor bott och verkat här ända sedan äldsta stenåldern. Vad vi vet mycket litet om är var dessa människor bodde och när en mer etablerad bondebygd uppstod. Troligt är att människorna bodde i närheten av dagens bebyggelse i älvdalen. Klarälvens ständiga omvandling och den erosion som pågår gör det svårt att avgöra när näs och uddar bildats. Det gör att det i dagsläget är svårt att bedöma om de kan innehålla lämningar som kan klassas som fornlämningar. Detta innebär att det finns risk för att fornlämningar kan komma att beröras vid ett vägbygge. Detta gäller båda alternativen vid Dalby men kanske främst det västra alternativet. Om den planerade vägen byggs kan det bli aktuellt med vidare antikvariska åtgärder. Söderut kommer vägen enligt Vägverkets karta endast att breddas.

De lämningar som registrerats av Riksantikvarieämbetet och som berörs av vägalternativen är inte att betrakta som fornlämningar. I de fall där lämningar finns kvar är det ändå av kulturhistoriskt intresse att de bevaras. Detta gäller även den plats med tradition(RAÄ 561) som kan ha fast förankring hos lokalbefolkningen.

Att bredda vägen genom de befintliga samhällena Likenäs, Uggenäs och Dalby kommer både direkt och indirekt att beröra enskilda fastigheter. Många av dessa har ett kulturhistoriskt värde, vissa har ett högt kulturhistoriskt värde. Byggnader med det höga kulturhistoriska värdet är främst byggnader i ursprungligt skick och som bär spår av anknytning till den agrara näringen eller handel.

En utbyggnad av vägen väster om Dalby kommer förutom att kräva att vissa byggnader rivs, också att innebära att den naturliga anknytningen mellan bebyggelse, åker och vatten bryts. Detta innebär att en mycket viktig möjlighet till överblick och förståelse till äldre tiders odingslandskap går förlorad.

Är det möjligt att dra vägen på den västra sidan om Klarälven?

Det skulle innebära att möjliga fornlämningsmiljöer inte på samma sätt skulle beröras och att långt färre fastigheter skulle beröras av vägomläggningen. Broar finns det redan på flera platser att välja bland.

Referenser

Lantmäterikontoret, Karlstad.

Ortnamnen i Värmlands län, del XIV, 1938.

Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister.

Torp i Dalby. Torpinventering gjord 1979-84. Utgiven av Dalby hembygdsförening.

Värmlands Museums arkiv.

Tekniska och administrativa uppgifter

Fältarbetet utfördes i maj 1995 och rapporten sammanställdes i juni 1995.

I utredningsarbetet deltog bebyggelseantikvarie Lena Magnusson och antikvarie Hans Olsson. Rapporten har sammanställts av Lena Magnusson och Hans Olsson.

Landsantikvarie Per-Olof Millberg har haft det övergripande ansvaret för utredningen.

Objektbeskrivningar

Riksantikvarieämbetets fornlämningsnummer

19. Fångstgrop. Fångstgropar är fornlämningar och skyddas enligt lag.
20. Fångstgrop och fångstgrop? Dessutom tidigare uppgifter om ytterligare 5 fångstgropar.
84. Kapellämning. R-markerad och således att betrakta som fornlämning.
85. Fångstgrop.
129. 3 fångstgropar samt plats med tradition. Traditionen säger att platsen varit begravningsplats för pilgrimer.
130. Grop. Ej fornlämning. Har tagits med i inventeringen för att ej förväxlas med fångstgrop.
131. Fångstgrop.
132. Grop. Registrerad som sådan vid 1969 års inventering. Ej återfunnen 1990.
133. Fångstgrop? Troligen ingen fångstgrop.
229. Bebyggelseämning. Sentida torp.
236. Bebyggelseämning. Sentida torp.
237. Bebyggelseämning. Sentida torp.
401. Plats med namn och tradition. På platsen finns Dalbybjörken som planterades 1862.
434. 2 fångstgropar.
435. Bebyggelseämning. Sentida torp.
436. Bebyggelseämning. Sentida torp.
437. Milstolpe, uppgift om. Står inte längre kvar på platsen.
438. Uppgift om sentida backstuga. Inga synliga lämningar kunde iaktas.
439. Bebyggelseämning. Sentida torp.
440. Tilläggsplats för båtar, bl.a för lossning av tackjärn. Inga synliga lämningar kunde iaktas.
441. Sentida ödegård, uppgift om. Inga synliga lämningar kunde iaktas.
450. Milstolpe, plats för. Milstolpen står inte kvar.
506. Sentida ödegård, uppgift om. Inga synliga lämningar kunde iaktas.
507. Sentida ödegård, uppgift om. Inga synliga lämningar kunde iaktas. På platsen skall även ett skolhus ha stått.
508. Sentida ödegård, uppgift om. Inga synliga lämningar kunde iaktas.
509. Torplämning, uppgift om.
510. Torplämning, uppgift om.
511. Sentida ödegård, uppgift om.
516. Milstolpe, uppgift om. Milstolpen står inte kvar.
517. Sentida ödegård, uppgift om.
518. Plats med tradition, kallad Korsmon. Enligt sägen skall kung Olav rest ett kors här.
522. Bebyggelseämning. Sentida torplämning.
523. Bebyggelseämning. Sentida torplämning.
544. Sentida gästgivaregård, uppgift om.
561. Plats med tradition. På platsen skall en björk ha stått vid vars rötter en skatt är nergrävd.
798. Ödesböl, uppgift om. Namnet finns belagt sedan 1500-talet. Osäker lokalisering.
856. Torplämning, uppgift om.

Värmlands Museums registreringar

- A. Grund efter uthus samt väg. Platsen har troligen använts som lastageplats. Grunden är 8X4 m. Grundens stenar är 0,4-2,0 m st.
- B. Norra Persby, Benggården. Bostadshus och uthus av ursprunglig karraktär.
- C. Norra Persby, Tronsgården. Gårdssbildning och bostadshus och uthus av ursprunglig karraktär.
- D. Norra Persby 1:78. Bostadshus i 1 1/2 vån. med stående och liggande faspontpanel, troligen från 1910-20-tal.
- E. Södra Persby 1:48. 1 1/2 plans bostadshus med frontespis. Den liggande fasspontpanelen är beigegrön, röda fönster och taket är täckt med tvåkupigt taktegel. Oförändrat.

F. Långav 1:71. Vit tvåvåningsbyggnad med frontespis och veranda med kolonner. I den södra änden av byggnaden finns ett skyltfönster och extra ingång. Taket är täckt med svart trapetts korrugerad plåt. Som flygel till denna byggnad igger en lång faluröd byggnad, delvis innehållande lägenheter.

G. På höjdsträckningen ligger fen hus. Det i norr är vitt, resten är faluröda. De är troligen tillkomna någon gång vid seklets början. Till några av byggnaderna finns uthus.

H. Långav 1:57, 1:58, 1:59, 1:60 och 1:80. De fyra byggnaderna i väster är troligen från samma tid, kring 1930-talet. De har med all sannolikhet i stort sett likadana ut med 1 1/2 plan. Idag är 1:57 klädd med faluröd panel och har vita snickerier. 1:58, 1:58 och 1:60 har sidiplattor med olika färger på fönstren. Samtliga tak har täckts med svart plåt. 1:80 är troligen något äldre än de ävriga byggnaderna men ligger i samma rad. Även denna byggnad är i 1 1/2 plan och har uthusen kvar.

I. Långav 1:80, Ängslada som ligger i den öppna jordbruksmarken. Resvirkeskonstruktion, omålad.

J. På Långav 1:72 finns ett gammalt timrat härbre som är klätt med faluröd lockpanel. Resten av byggnaderna på denna och intilliggande fastighet har genomgått relativt stora förändringar.

K. Uggenäs 1:71. Till den vita mangårdsbyggnaden i två våningar hör diverse uthus, bla ett timrat härbre och en loftgångbod.

L. Likenäs 1:210. En fyrkantig byggnad med gulbeige puts. Ett av få exempel på ett oförvanskat funkishus.

M. Likenäs 1:139. En affärsbyggnad med två butikslokaler på bottenvåningen och lägenheter på andra våningen. Byggnaden som är från 1900-talets början har de gamla fönstren, panelen, skivplåten på taket och de vackert formade stuprören kvar. Byggnaden är i behov av renovering. På samma fastighet finns ett bostadshus, även detta från 1900-talets början. Den vita byggnaden i två våningar har nya fönster och svart plåttak med trapets korrugering.

N. Likenäs 1:122. Ett gult bostadshus i 1 1/2 våning, troligen från 1920-talet.

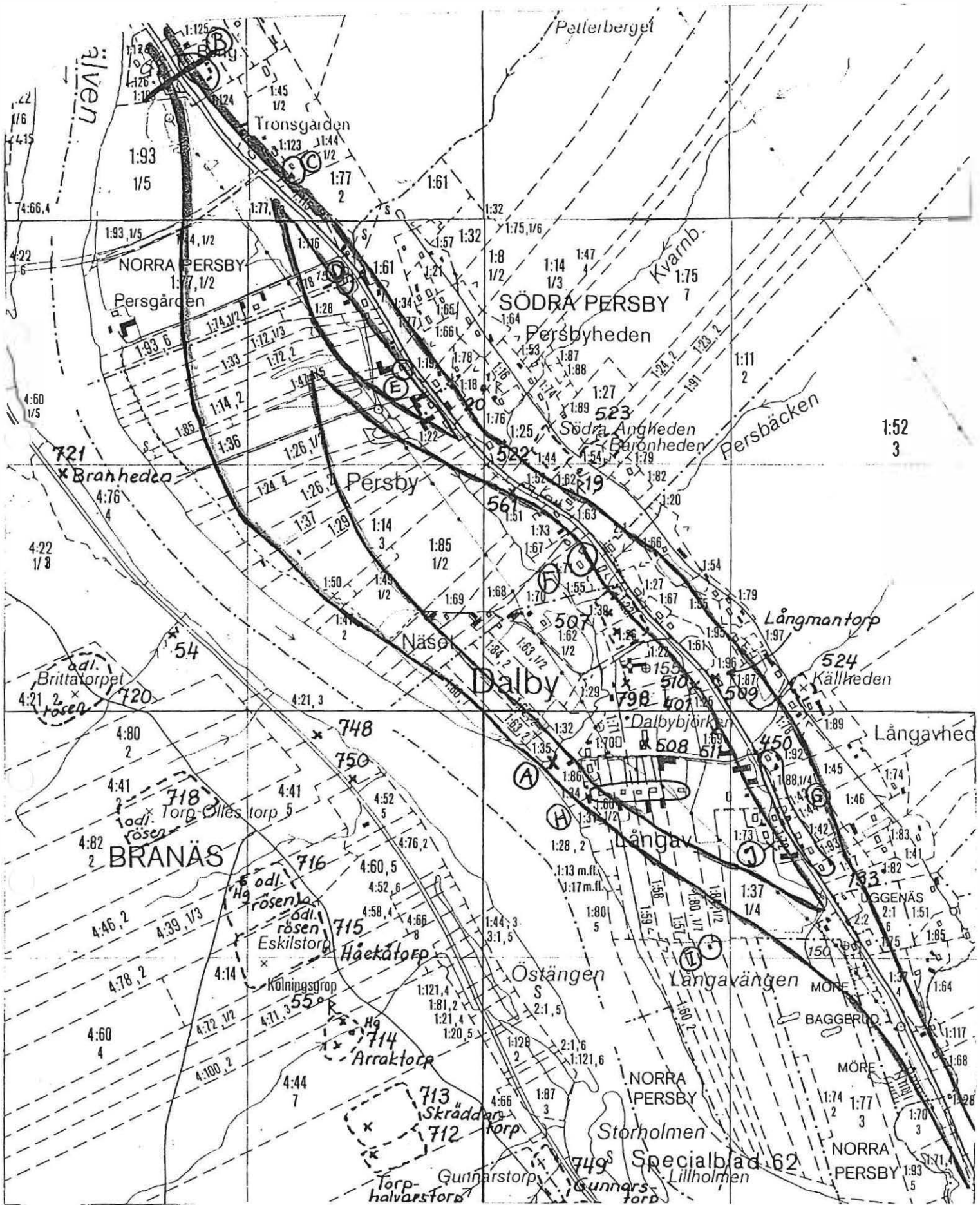
O. Likenäs 1:39. Det gamla tingshuset i två våningar är nyrenoverat och har vit lockpanel. Sadeltaket är klätt med tvåkupigt tegel.

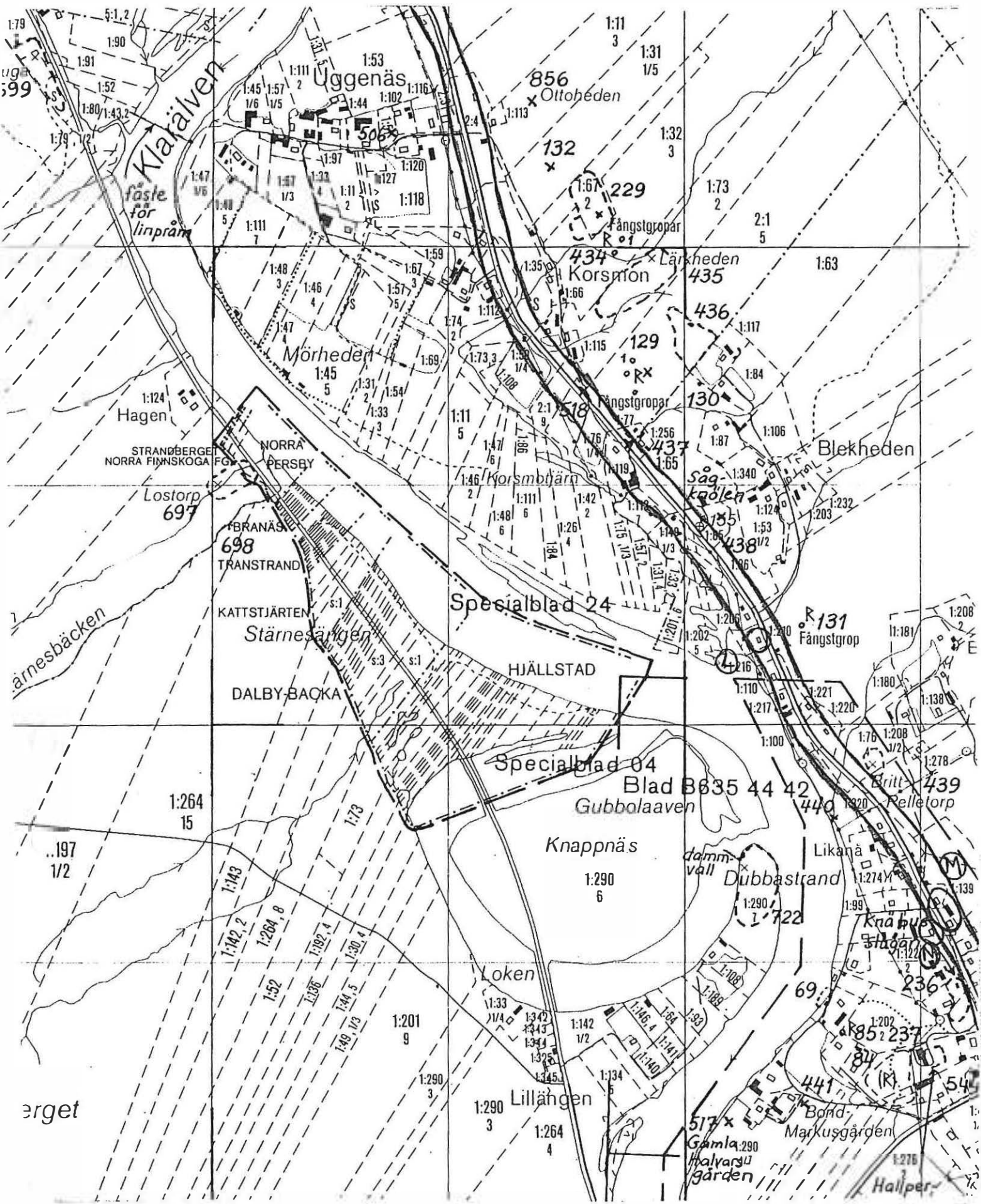
P. Likenäs 1:42. En villa i 1 1/2 plan, troligen uppförd kring 1920-talet. Det branta takfallet och de delvis småspröjsade fönstren överensstämmer med den tiden. Den lasyrbruna panelen är dock en senare tids tillägg.

Q. På Likenäs 1:42 ligger ett litet torp med gamla fönster och dörrar. Locklistpanelen är faluröd. Till byggnaden här ett antal uthus.

R. En timrad byggnad ligger på Likenäs 1:279. Det är en av de äldre byggnaderna i detta område med timrad stomme och delvis panelad fasad. Byggnaden är troligen flyttad till platsen i början av 1900-talet.

S. På Likenäs 1:134 ligger en faluröd frikyrkobyggnad med ett torn på den norra gaveln. Sadeltaket är klätt med svart plåt.

erget

ärnesbäcken

fäste för linprä

ug
599

Specialblad 24

Specialblad 04

Blad B635 44 42

Knappnäs

Dubbastrand

Loken

Lillängen

Gammala 290 Halvarsgården

Markusgården

Hallper

STRANDBERGET
NORRA FINNSKOGA

NORRA
PERSBY

Losten
697

FBRANÄS
698
TRANSTRAND

KATTSTJÄRTEN
Stärnesängen

DALBYBACKA

HJÄLLSTAD

Gubbolaaven

Likanä

Britt
Pelletorp

Knappe

852 237

54

517

441

439

440

435

436

437

438

434

229

132

856

131

130

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

279

280

281

282

283

284

285

286

287

288

289

290

291

292

293

294

295

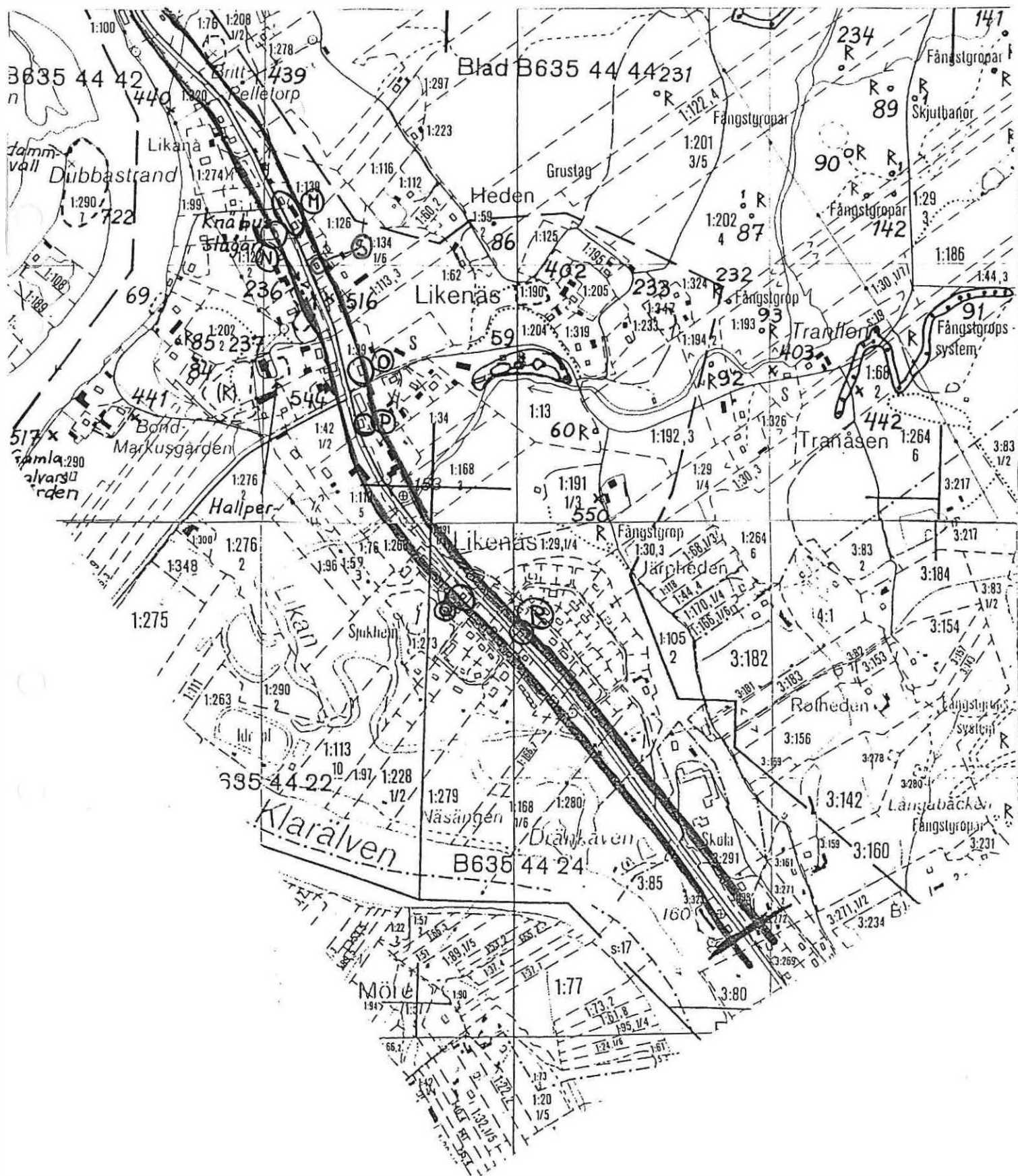
296

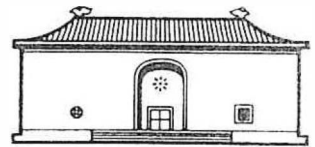
297

298

299

300

Karlstad den 25 oktober 1993

Scandiakonsult Väst AB
Att: Kurt Lundberg
Box 5343
402 27 Göteborg

KULTURMILJÖUTREDNING

Väg 239, delen Bergeby - Önneby, Torsby kommun

Inför en planerad ny vägsträckning av väg 239 vid Önneby, Torsby kommun, har Värmlands museum fått i uppdrag av Scandiaconsult Väst AB att utföra en kulturmiljöutredning. Fältarbetet har utförts under oktober månad 1993. Huvudansvarig för utredningen har varit Kjell-Åke Aronsson.

Sammanfattning av utredningens resultat:

Den planerade vägen sträcker sig från Kälksjöns södra ände c. 3 km i VNV riktning mot Röbbjörkeby. Området, beläget mellan c.90-110 möh, består till största delen av ett öppet odlingslandskap med inslag av mindre partier blandskog. Terrängen är flack, och landskapet präglas av småskalig jordbruksbebyggelse.

Bebyggelsemiljöer

Fyra bebyggelsemiljöer finns i området. I dess västra del ligger **Röbbjörkeby**, bycentrat. Här har en samlad bebyggelse vuxit fram längs väg 952, vilken sträcker sig genom byn i N-S riktning. Den planerade vägen skulle komma att passera Röbbjörkebys norra del. Bebyggelsen är i huvudsak uppförd under 1900-talets första hälft, med ett affärshus samt ett flertal bostadshus i 1 1/2 eller 2 plan. I Röbbjörkeby har också ett antal moderna enplansvillor byggts under 1970- och 80-talen. Ett av dessa, beläget i områdets norra del, kommer att rivas om planerad vägsträckning blir aktuell.

700 meter SO om Röbjörkeby ligger **Stensgård**, centralt belägen i ett öppet odlingslandskap. Stensgård omnämns första gången i medeltida handlingar. Huvudbyggnaden, en putsad timmerbyggnad i två våningar, är enligt uppgift uppförd 1775 och tillbyggd på 1860-talet. Från denna tid är också flertalet av gårdens ekonomibyggnader, bla stall och ladugård. Även arbetarlängan väster om huvudbyggnaden är från denna tid. Gården är ett fint exempel på de av Charles Emil Löwenskiöld präglade lantbruken.

Den planerade vägen skär fastigheten strax norr om gårdsmiljön. Vägen skulle på ett mycket olyckligt sätt komma att skära av Stensgård från dess naturliga sammanhang med det öppna jordbrukslandskapet.

En km SO om Stensgård ligger **Kvarnåsen**. En gårdsmiljö belägen på en liten åsrygg i N-S riktning, också denna i ett öppet odlingslandskap. De byggnader vi finner här idag är i huvudsak från sent 1800-tal. Den planerade vägen passerar strax söder om gården.

500 meter SO om Kvarnåsen ligger fastigheten **Öneby 1:7**. Gården ligger på en liten höjd som sluttar ner mot Kälksjön. Flertalet av byggnaderna är från sent 1800-tal. Den nya vägen passerar strax norr om gården.

Fornlämningar

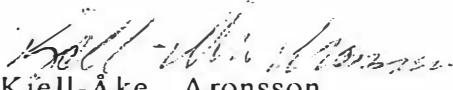
Området ingår i ett större område med ett flertal lämningar, bla gravar från förhistorisk tid. I omgivningarna indikerar flera fynd av stenåldersredskap bosättning, tex har en pilspets av flinta påträffats på gården Stensgårds marker. De lösfynd som påträffats i området samt områdets topografi och närheten till Sirsjön gör det troligt att förhistoriska boplatser har legat här. Inom och i nära anslutning till utredningsområdet finns flera platser som kan innehålla boplatser. Vid fältrecognoseringen lokaliserades åtta tänkbara boplatslägen samt ett område med röjningsrösen. Dessa redovisas som boplatslägen. I samband med den sedan 1987 pågående fornminnesinventeringen i Värmland har på många platser kunnat påvisas förhistoriska boplatser i liknande terränglägen.

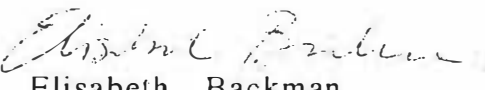
Konsekvenser för kulturmiljön

Värmlands museum har tidigare vid en översiktlig kulturmiljöanalys konstaterat att det föreslagna vägalternativet i hög grad skulle komma att påverka en intressant kulturmiljö.

Frånsett en av de moderna villorna i Röbjörkeby som kommer att rivas, så berörs inte bebyggelsen i området av den nya vägdragningen. Däremot påverkas kulturlandskapet på ett negativt sätt. Av de ovan nämnda bebyggelsemiljöerna är Stensgård den kulturhistoriskt mest intressanta, här skär den nya vägen av det viktiga sambandet mellan bebyggelsemiljö och odlingslandskap.

Vägdragningen berör också ett antal tänkbara boplatsslägen för boplatser utan synlig anläggning ovan mark. Länsstyrelsen kan här vid behov fatta beslut om utredningsutgrävning för att klargöra om dessa utgör lagskyddade fornlämningar.

Kjell-Åke Aronsson
I:e antikvarie

Elisabeth Backman
byggnadsantikvarie

Y=72400

X=70000

KÄLKSJÖN

8
RL
R4,00

9
RL
R4,00

VÄG 940

NUV VÄG 239

ÖNNEBY

BETECKNINGAR

- FÖR
- BEI

REV	ANT	REVIDERINGEN AVSER

SCC SCANDIACONSULT
VÄST

BOX 6343
402 27 GÖTEBORG
TEL: 031-35 33 00

VÄDURSGATAN 6
FAX: 031-40 39 52

RITAD AV, KONSTRUERAD AV
KL

HANDLÄGGARE
S HERMANSSON

GÖTEBORG 93 06 30

VÄGVERKET REGION V,
VÄG 239, DELEN BERG
OBJ NR 729751

PLAN km 1/000-4/00

PROJEKTR
391864-01

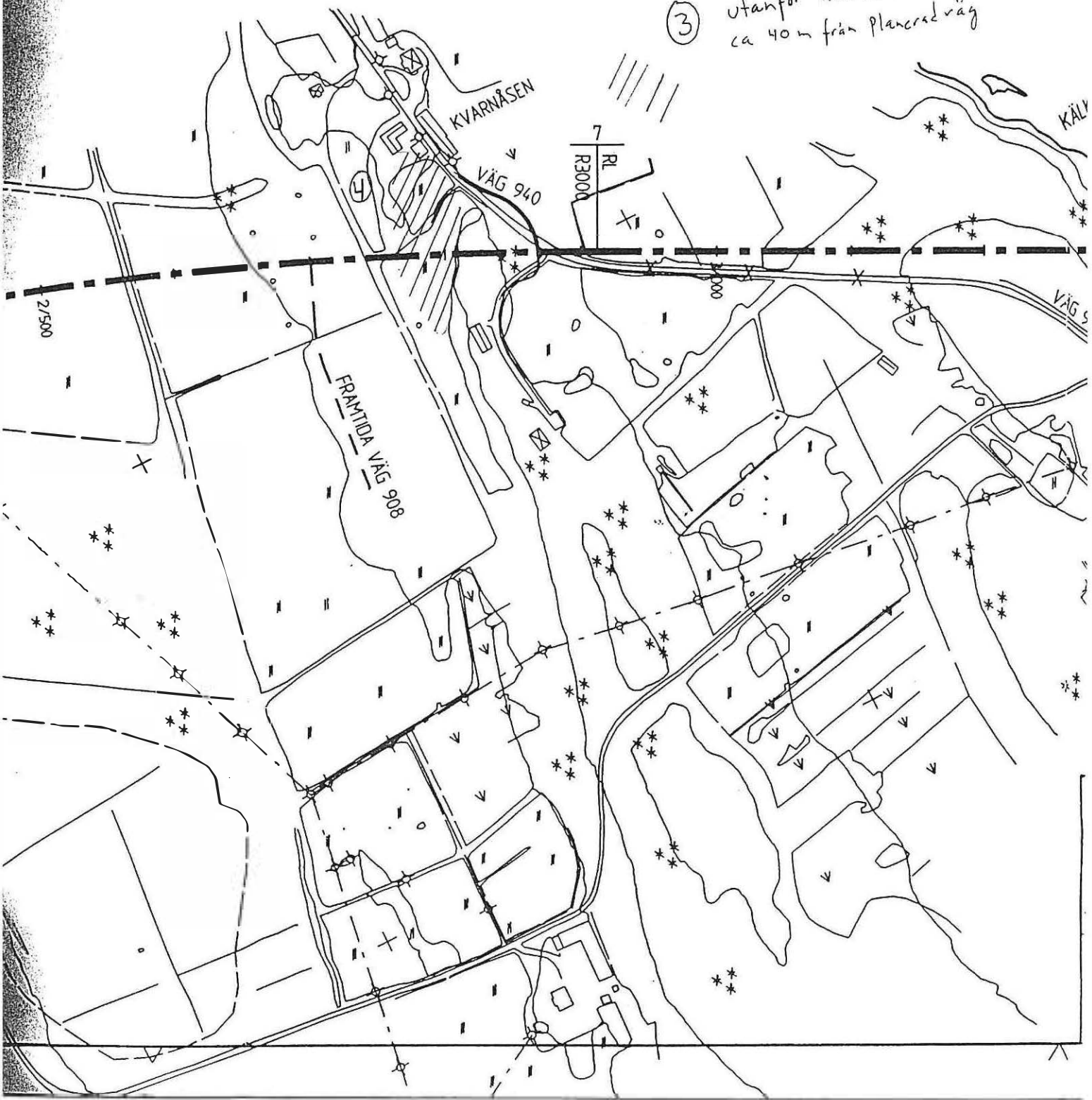
RITNINGSMÅ
U:02!

70400

Y=72400

⑤ utanför kartan

③ utanför kartan
ca 40 m från planerad väg

Blad.

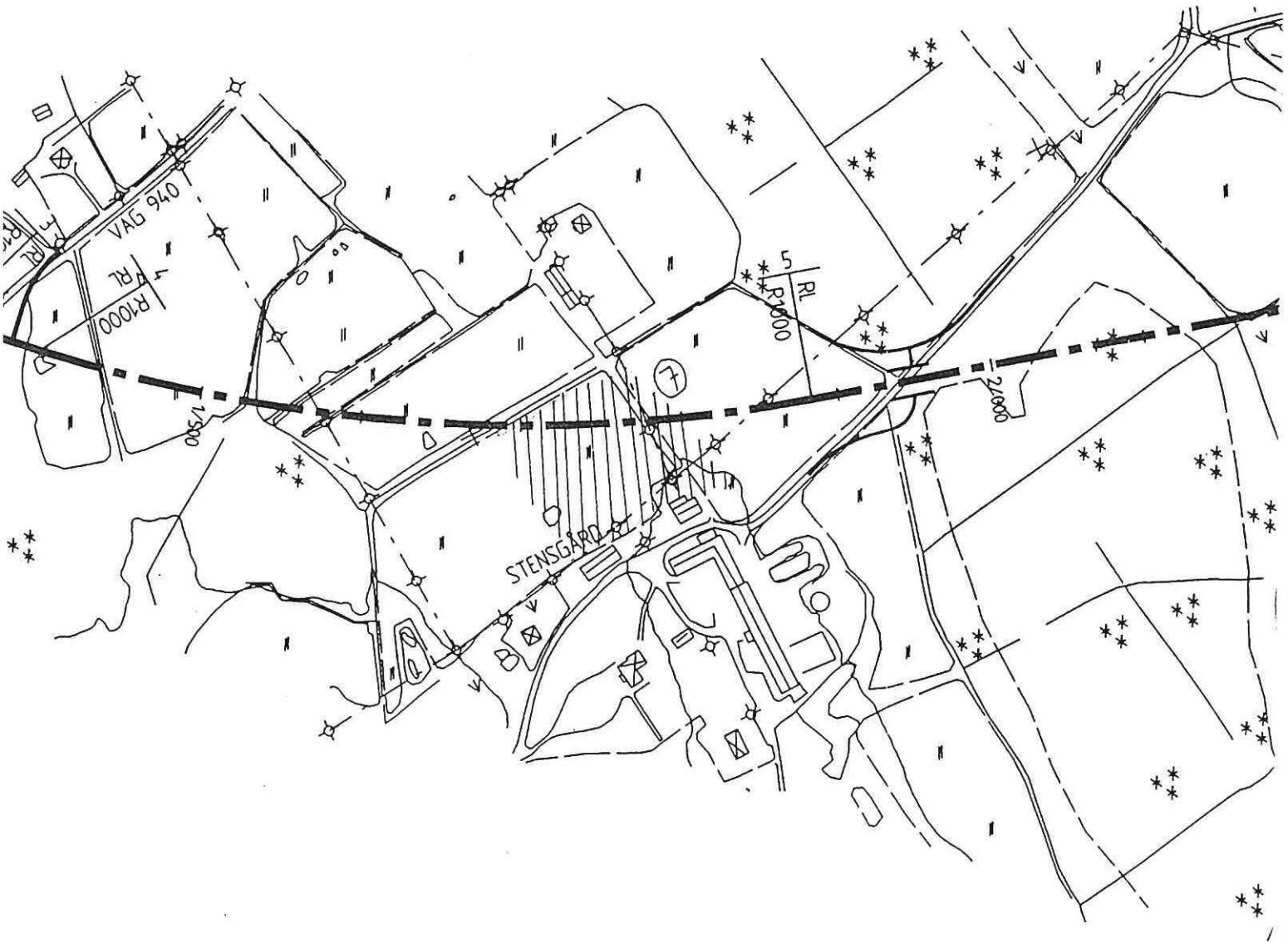
Y=71600

X=70400

Y=70800

X=70800

1/100

